

Vi må se med friske øjne på ph.d.-uddannelsen

Af Erik Jylling, formand for Akademikernes Centralorganisation (AC)

Det er positivt, at politikerne ønsker at fastholde ph.d.-satsningen, og det giver universiteterne mulighed for at prioritere selv og tænke nyt. De bør se med friske øjne på fordelingen af ph.d.erne mellem hovedområderne og sætte mere fokus på, at mange flere ph.d.ere i fremtiden skal ansættes uden for universiteterne.

Hvis forslaget til universiteternes basisbevilling på finansloven for 2013 bliver vedtaget, kan universiteterne selv fastlægge og finansiere ph.d.-optaget inden for egne basismidler, og det giver mulighed for at ændre fordelingen af ph.d.ere mellem hovedområderne.

Fremadrettet er der ingen krav om en bestemt fordeling af ph.d.erne

Fra 2003 til 2010 øgede universiteterne optaget af ph.d.ere fra ca. 1300 til ca. 2600 årligt bl.a. som følge af en politisk satsning finansieret af globaliseringsmidlerne. Frem til 2012 fulgte der sammen med pengene til de mange nye ph.d.ere også en klausul om, at universiteterne skulle ansætte langt hovedparten af de nye ph.d.ere på de våde områder. I praksis blev pengene fordelt til universiteterne med ca. 90 pct. til teknisk videnskab, naturvidenskab og sundhedsvidenskab og ca. 10 pct. til humaniora og samfundsvidenskab. Sådan har det været hidtil.

Men nu med det nye forslag til finanslov for 2013 foreligger der ikke længere fra politisk side særlige klausuler på ph.d.-optaget. Politikerne ønsker at fastholde ph.d.-satsningen ved at opretholde universiteternes basismidler på uændret niveau – inklusive midlerne til ph.d.erne. Dermed er universiteterne ikke længere pålagt et politisk krav om, at det ekstra ph.d.-optag skal ligge inden for de våde områder, og universiteterne – først og fremmest de flerfakultære - har nu mulighed for at omfordele ph.d.-optaget og midlerne dertil mellem hovedområderne.

Brug frihedsgraderne til at omfordele ph.d.-midler

Universiteterne bør bruge deres frihedsgrader til at genoverveje, om den aktuelle fordeling af ph.d.-optaget er den rette. Selv om midlerne på det enkelte universitet i princippet ikke længere er bundet til konkrete hovedområder, så er pengene sandsynligvis i praksis fordelt til de enkelte fakulteter og institutter. Nogle steder vil der også fortsat være fastsat måltal for, hvor mange ph.d.ere der skal uddannes årligt. Så det kræver en aktiv beslutning at foretage en omfordeling – som der da også er gode argumenter for.

På nogle af fagene på de våde områder er overgangsfrekvensen fra kandidatuddannelsen til ph.d.-uddannelsen så høj, at det har givet anledning til diskussioner om, hvorvidt talentmassen er stor nok til at fastholde kvaliteten i ph.d.-uddannelsen. Modsat har de lave overgangsfrekvenser på de tørre områder givet anledning til at overveje, om der ikke sker et spild af talent. Derfor er der al mulig grund til, at universiteterne nu ser på mulighederne for at ændre på fordelingen af ph.d.-optaget på tværs af hovedområder og fag. Det afgørende princip må være, at de mest talentfulde og motiverede får mulighed for at tage en ph.d.-uddannelse.

Langt de fleste af de nye ph.d.ere skal beskæftiges uden for universiteterne

Fastholdelsen af ph.d.-satsningens høje optag betyder også, at udbuddet af færdige ph.d.ere øges kraftigt i de kommende år fra ca. 15.000 beskæftigede ph.d.ere i 2009 til ca. 45.000 ph.d.ere i 2030. Det har dog aldrig været meningen med ph.d.-satsningen, at alle de mange nye ph.d.ere skulle ansættes på universiteterne – i stedet skal flertallet af dem gerne bidrage

til at øge innovation og vækst i den private sektor. Derfor må vi i langt højere grad end tidligere synliggøre og sætte fokus på ph.d.ernes forskellige karrieremuligheder og karriereveje.

Universiteterne må bidrage til at skærpe ph.d.ernes opmærksomhed på, hvor de forestiller sig at finde beskæftigelse, når de færdige med deres afhandling. Meget tyder på, at universiteterne er sig denne opgave bevidst, men at der er et stykke vej igen, før forventningen om en automatik mellem en ph.d.-uddannelse og en ansættelse på universitetet er brudt. Derfor må ph.d.-skoler og ph.d.-udvalg arbejde ufortrødent på at gøre opmærksom på de forskellige ansættelsesmuligheder både i den offentlige og den private sektor.

Ph.d.-uddannelser med flere spor?

Også i tilrettelæggelsen af ph.d.-uddannelserne kan man tage i betragtning, at ph.d.ernes arbejdsmarked i fremtiden bliver meget mere varieret end tidligere. Indholdet i uddannelsen kan bruges til at synliggøre de forskellige muligheder, så ph.d.-stipendiaterne allerede i forløbet kan begynde at "tone" deres uddannelse i retning af det ønskede delarbejdsmarked. De skal kunne spore sig ind på en ansættelse eksempelvis i en forskningsafdeling i en privat virksomhed, på et universitet eller på et University College. Eller måske på at starte egen virksomhed? Universiteterne kan eksempelvis bruge ph.d.-skolernes kursusudbud til at styrke den enkeltes vej fra ph.d.-uddannelsen til en bestemt del af ph.d.-arbejdsmarkedet.

Nogle af de nye delarbejdsmarkeder for ph.d.ere kan i fremtiden forventes at få et volumen, der kalder på særlig opmærksomhed og samarbejde med aftagerne. Det gælder i særdeleshed private virksomheder med meget forskning, men der kan også være grund til at universiteterne styrker samarbejdet med professionshøjskolerne om ph.d.-uddannelse ud fra forventningen om, at der i fremtiden vil blive ansat flere ph.d.ere i denne sektor.